

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська
конференція здобувачів вищої освіти і молодих
учених**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

*Кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик*

Співорганізатори:

Південно-Українське відділення
Соціологічної асоціації України
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Міжнародний університет

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська конференція здобувачів
вищої освіти і молодих учених
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ»
(17-19 листопада 2025 року)**

Одеса, 2025

УДК 001.895:005.8(082)
ББК 60я431

*Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Ушинського
протокол № 7 від 09 грудня 2025 року*

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.

Рецензенти:

кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри філософії, історії та політології
Національного університету «Одеська політехніка» *Наталія РИБКА*

кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного університету *Юлія МЕЛЬНИК*

У Збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Південноукраїнські наукові студії» представлено напрацювання учасників із різних регіонів України, об'єднаних спільною метою – осмислення сучасних наукових викликів та пошук інноваційних рішень у міждисциплінарному просторі. Конференція організована Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за участю кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик, у співпраці з Південно-Українським відділенням Соціологічної асоціації України та провідними університетами країни – ЗВО-партнерами.

Матеріали збірника охоплюють широке коло тем, що відповідають актуальним потребам сучасного суспільства й науки. Серед них: трансформації українського соціуму, культурні та історичні процеси в контексті суспільно-політичних змін, філологічні студії в умовах цифровізації, розвиток креативних індустрій, філософія бізнесу та етичні виміри інновацій, екологічна філософія й концепції сталого розвитку, сучасні підходи до філософії здоров'я, інновації в освіті, проблеми політики та суспільного розвитку, а також виклики, пов'язані з критичним мисленням і логічною культурою XXI століття.

Збірник відображає високий рівень наукових досліджень молодих учених, сприяє розвитку міжвузівської наукової співпраці та формує простір для конструктивного діалогу між представниками різних освітніх і наукових галузей. Матеріали конференції можуть бути корисними для дослідників, викладачів, здобувачів освіти, а також фахівців, що працюють у сфері соціальних, гуманітарних та освітніх наук.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст та достовірність наведених фактів, цитат і даних відповідальність несуть автори.

© ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського», 2025

© Авторів матеріалів, 2025

Шакун Євгеній ФІЛОСОФІЯ БЕЗПЕКИ: ОСНОВНІ ПАРАДИГМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	45
--	----

Овчаров Олександр ФЕНОМЕН ПРАЦІ Й ВІДЧУЖЕННЯ У ФІЛОСОФІЇ К. МАРКСА..	48
--	----

***СЕКЦІЯ № 2. ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА В СУСПІЛЬНО-
ПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ***

Добролюбська Юлія ХРОНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ «КНИГИ ПРО ВЕЛИКЕ ЄДНАННЯ» КАН Ю-ВЕЯ У КОНТЕКСТІ ЙОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	52
--	----

Федорова Алла СТАРОВІРИ БУДЖАКА: МІЖ КОНФОРМІЗМОМ ТА НОНКОНФОРМІЗМОМ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ).....	56
--	----

Rybka Nataliia, Pecherskyi Ivan THE PHILOSOPHY OF ARTHUR SCHOPENHAUER AS PROJECTED ON MODERN GENERATIONS.....	59
--	----

Світлицька Віолета МИСТЕЦТВО МЕТАМОДЕРНУ: ФІЛОСОФСЬКА ПЕРСПЕКТИВА ТА КЛЮЧОВІ РИСИ.....	62
---	----

Габер Мохаммед Аль-Сейєд Аміна МЕТАМОДЕРН ЯК СУЧАСНА ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦТВА.....	64
---	----

Начев Микола ПОШИРЕННЯ МЕТАМОДЕРНИХ ТЕНДЕНЦІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	67
--	----

Неборак Олександра ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ...	71
---	----

Данільченко Анастасія КОЗАЦЬКЕ БАРОКО ЯК СТИЛЬ: ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА.....	75
--	----

- «Листівки з України». Ukrainian Institute : websit. URL: <https://ui.org.ua/news/postcards-from-ukraine-project/> (дата звернення : 25.09.2024).
6. Панасюк В. У листопаді з музеїв Києва таємно вивезли 51 картину : де вони зараз. Meta : websit. URL : <https://meta.ua/uk/news/society/60598-u-listopadi-z-muzeviv-kieva-taemno-vivezli-51-kartinu-de-voni-zaraz/> (дата звернення: 25.09.2024).
7. Бондар Г. На засіданні Радбезу ООН обговорили знищення Росією культурної спадщини України: вебсайт. URL : <https://www.unian.ua/war/nazasidanni-radbezu-oon-obgovorili-zni-shchennya-rosiyeyu-kulturnoji-spadshchiniukrajini-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11905119.html> (дата звернення : 25.09.2024).
8. L'ICOMOS s'adresse au Conseil de sécurité de l'ONU lors d'une réunion sur le patrimoine culturel ukrainien. ICOMOS : websit. URL <https://www.icomos.org/fr/77-articles-en-francais/108292-1-icomos-s-adresse-au-conseil-de-securite-de-l-onu-lors-d-une-reunion-sur-le-patrimoine-culturel-ukrainien> (дата звернення: 25.09.2024).
9. Притулюк В. Державна політика у сфері охорони культурної спадщини (на прикладі пам'яткоохоронної діяльності на Волині). Літопис Волині. 2022. Вип. 26. С. 37-41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.26.06>.

ДАНІЛЬЧЕНКО АНАСТАСІЯ

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність В2 «Дизайн», факультет дизайну, архітектури та мистецтв
Науковий керівник: **МЕЛЬНИК ЮЛІЯ**, кандидатка політичних наук, доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін
Міжнародний університет, м. Одеса, Україна

КОЗАЦЬКЕ БАРОКО ЯК СТИЛЬ: ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Українське бароко, а особливо його унікальна форма – козацьке бароко, займає особливе місце в історії національного мистецтва. Цей стиль сформувався у XVII–XVIII століттях на хвилі піднесення української духовності, культури та державності, коли козацтво стало провідною силою в суспільному житті. Козацьке бароко поєднало в собі риси європейського бароко та місцевих художніх традицій, створивши неповторний феномен, що відображає дух свободи, патріотизму та глибокої релігійності українського народу. Воно проявилось не лише в архітектурі, а й у живописі, іконописі, літературі, музиці, утверджуючи ідеали краси, гармонії та духовної сили [5].

Дослідження козацького бароко є надзвичайно актуальним, адже цей стиль став художнім символом української ідентичності та свідченням культурної самобутності народу. У сучасних умовах переосмислення національної спадщини звернення до козацького бароко дає змогу краще зрозуміти витoki української естетики, світогляду та духовних цінностей. Аналіз цього феномену допомагає не лише зберегти культурну пам'ять, а й віднайти натхнення для розвитку сучасного мистецтва, яке спирається на традиції минулого. Саме тому вивчення козацького бароко має не лише історико-культурне, а й глибоке суспільно-мистецьке значення.

Козацьке бароко посідає виняткове місце в історії української культури, адже саме воно стало яскравим відображенням духовного і художнього світу українського народу в період становлення національної самосвідомості. Цей стиль виник у XVII столітті й розвинувся у XVIII, коли в Україні тривало формування власної державності та культури під проводом козацтва. Його поява стала не просто запозиченням європейських художніх тенденцій, а їх творчим переосмисленням у межах українського світогляду. Козацьке бароко стало своєрідним синтезом високої духовності, народної естетики та християнських ідеалів, перетворившись на унікальний культурний феномен, що поєднав європейську витонченість із народною простотою, релігійною глибиною і патріотичним змістом [3].

Формування козацького бароко відбувалося в особливих історичних умовах, коли український народ активно боровся за свою свободу і незалежність. Саме тому стиль набув не лише декоративно-художнього, а й глибокого символічного значення. Він уособлював дух відродження і прагнення до духовної та політичної самостійності. Цей період збігся з розквітом української архітектури, живопису, літератури, музики та освіти. З'являлися величні храми, які несли в собі не лише сакральну, а й національну ідею. У їхніх формах відчувалася сила козацького духу, віра в Бога і в майбутнє власного народу. Таким чином, козацьке бароко стало не лише мистецьким стилем, а й способом самовираження нації.

З найважливіших сфер, де козацьке бароко проявило себе з найбільшою силою, була архітектура. Українські майстри зуміли поєднати риси європейського бароко – динамічність, урочистість, декоративність – з традиційною дерев'яною архітектурою та місцевими будівельними традиціями. В результаті з'явилися споруди, що відзначалися гармонією форм, м'якістю ліній і особливою душевністю. На відміну від європейського бароко, яке тяжіло до пишності й монументальності, українське козацьке бароко мало тепліший, ліричніший характер. Воно відображало народне уявлення про красу, де гармонія з природою поєднувалася зі щирою релігійністю. Саме завдяки цій особливості архітектура козацького бароко здобула неповторність і стала одним із найвідоміших надбань українського мистецтва [1].

Козацьке бароко не обмежувалося архітектурою. Його дух пронизував живопис, іконопис і літературу того часу. У сакральному мистецтві цей стиль набув особливої сили, адже він дозволяв висловити складні духовні переживання через глибокі образи та колористичні контрасти. Українські ікони доби бароко вирізнялися людяністю, теплом і психологічною глибиною. Лики святих набували виразів внутрішнього світу, у яких поєднувалася віра, любов, страждання і надія. Такі образи були близькі простому народові, бо відображали не недосяжних небесних істот, а духовних покровителів, здатних розуміти людські почуття. В іконописі цього періоду з'явилася нова художня мова – гнучка, емоційна, натхненна. Саме вона допомогла сформувати українську іконографічну традицію, що збереглася й донині.

Література та музика епохи козацького бароко також виявили вплив цього стилю. У творчості українських письменників того часу відчувається прагнення до величчя, глибини та символічності, властивих бароковому мисленню. Особливе місце займала релігійна тематика, яка поєднувалася з мотивами героїзму, свободи й людської гідності. Барокові проповіді, гомілії, панегірики стали не лише релігійними, а й культурно-національними маніфестами. Вони утверджували цінності духовності, мужності, освіти, виховували в українцях відчуття єдності та історичної місії [2].

Музика доби козацького бароко вирізнялася багатством форм і глибиною змісту. Саме в цей період розвивався український хоровий спів, який поєднував церковну традицію з народними інтонаціями. У піснях і духовних концертах відчувалася сила козацького духу, смуток за втраченою свободою і водночас віра в її повернення. Барокова музика в Україні набула особливого звучання, бо вона передавала не лише урочистість богослужіння, а й глибину душі народу, який співав навіть тоді, коли боровся.

Філософське підґрунтя козацького бароко було тісно пов'язане з духовним життям українського суспільства. Бароковий світогляд, побудований на контрастах – між земним і небесним, життям і смертю, гріхом і спасінням, – особливо яскраво проявився у творчості того часу. Проте в українському варіанті бароко ці протиріччя набували м'якшої, гармонійнішої форми. Тут переважала віра у внутрішню красу людини, у її духовне відродження через любов і милосердя. Козацьке бароко не було песимістичним, воно не відображало трагічності буття, як у Західній Європі, а навпаки – стверджувало життєствердний початок, відчуття гармонії між людиною, Богом і природою.

Саме козацька старшина виступала замовником і меценатом численних мистецьких проєктів – від спорудження храмів до підтримки шкіл і друкарень. Їхнє прагнення до утвердження власної державності втілювалося у створенні художніх символів могутності й духовності України. Через мистецтво вони прагнули зберегти пам'ять про своє походження, про історичну боротьбу і про велич нації. Саме тому козацьке бароко не лише прикрашало Україну, а й

формувало її ідеологічний фундамент, стаючи мистецьким втіленням національного самоствердження [4].

Козацьке бароко мало значний вплив на подальший розвиток українського мистецтва. Його ідейна спадщина збереглася у народному декоративному мистецтві, архітектурі XIX століття, музиці та живописі. І сьогодні, розглядаючи архітектурні пам'ятки тих часів – від київських і чернігівських храмів до монастирських комплексів Полтавщини й Слобожанщини, – можна відчувати той самий дух величі й духовності, що надихав наших предків. Вони нагадують про неперервність культурної традиції, про здатність українського народу творити красу навіть у найважчі історичні періоди.

Формування козацького бароко збіглося з періодом піднесення української державності, коли козацтво стало рушійною силою суспільного і культурного життя. Козацька старшина, духовенство та освічені верстви усвідомлювали важливість культури як засобу утвердження національної гідності. У цей час будувалися величні храми, засновувалися школи, друкарні, розвивалися література, музика, живопис. Бароко в Україні набуло власного звучання – воно стало не просто мистецьким напрямом, а відображенням світогляду народу, який, попри історичні виклики, зумів створити гармонійний, глибоко духовний і водночас життєствердний стиль. Роль цього мистецтва полягала у тому, щоб нести віру, красу і надію, формуючи духовний оберіг українського суспільства [3].

З найвиразніших виявів ролі козацького бароко була його архітектура. Вона стала своєрідною мовою, якою народ висловлював свої прагнення до волі, віру в Бога і любов до рідної землі. Храми, зведені в цьому стилі, вражали гармонією, вишуканістю та внутрішнім світлом. На відміну від європейського бароко, де переважала урочистість і монументальність, українське козацьке бароко мало лагідність, теплоту і щирість. Його архітектурні форми ніби перегукувалися з природою українських ландшафтів – м'які лінії бань, симетрія фасадів і декоративність поєднувалися з народним уявленням про красу. У цих спорудах матеріалізувався духовний і художній світ українця, його відчуття гармонії між небом і землею.

Особливу роль козацьке бароко відіграло у розвитку українського іконопису. Ікони цього періоду набули нової емоційної глибини та людяності. Вони перестали бути лише релігійними символами і перетворилися на живі образи, сповнені духовного тепла й співчуття. Обличчя святих стали ближчими до простих людей, у їхніх поглядах можна було відчувати біль, радість і надію. Через іконопис український народ виражав не тільки віру, а й власну історичну пам'ять, адже у кожному образі відбивалися його страждання, боротьба і внутрішня сила. Бароковий живопис став засобом духовного самоствердження, він пробуджував у людині відчуття гідності й віри у власну цінність [5].

Твори того часу пронизані глибокими роздумами про сенс життя, мораль, духовність і призначення людини. Українські барокові письменники прагнули не лише передати красу слова, а й виховати у читачах моральну силу, мудрість, віру. Їхні тексти часто мали релігійно-символічний характер, але водночас несли у собі національний патріотичний зміст. Проповіді, панегірики, богословські твори і філософські трактати були насичені ідеями гуманізму, любові до Батьківщини і духовного вдосконалення. У них відчувалася та сама гармонія, що і в архітектурі бароко – поєднання земного та небесного, людського і божественного.

Козацьке бароко мало також потужний вплив на розвиток музичної культури. Саме в цю епоху розквітнув український хоровий спів, який увібрав у себе барокову урочистість і народну мелодійність. Церковна музика того часу звучала як молитва і як мистецьке одкровення. У ній відображався глибокий емоційний світ українця, його здатність відчувати і передавати красу через гармонію звуків. Барокові музичні твори формували не лише естетичний смак, а й національну самосвідомість, бо у кожній мелодії звучала любов до рідного краю, його традицій і духовності [2].

Роль козацького бароко виходить далеко за межі мистецької сфери. Воно стало духовним кодом української нації, відображенням її характеру, прагнення до гармонії і внутрішньої свободи. Цей стиль показав, що українська культура здатна не лише наслідувати європейські зразки, а й творити власні унікальні художні форми. Козацьке бароко стало доказом високого рівня розвитку українського суспільства, його освіченості, духовності й творчої енергії. Воно створило підґрунтя для подальшого розквіту українського мистецтва – від класицизму до модерну, вплинуло на архітектурні традиції, народну творчість і навіть сучасний дизайн.

Важливою складовою ролі козацького бароко є його значення для формування української культурної пам'яті. Цей стиль зберігає у собі історичні символи, що нагадують про героїчні сторінки минулого, про боротьбу за волю і духовну незалежність. Кожен храм, зведений у добу козацького бароко, є не лише пам'яткою архітектури, а й свідченням сили духу, віри і таланту українців. Через століття ці споруди залишаються джерелом натхнення і гордості, адже в їхніх формах закарбовано живу історію нації [1].

Сьогодні роль козацького бароко не зменшилася, навпаки, вона набуває нового звучання в умовах відродження національної свідомості. Повернення до цього стилю означає повернення до духовних витоків, до глибоких етичних і естетичних цінностей, які формували українську ідентичність. У сучасному мистецтві, архітектурі та дизайні дедалі частіше простежується прагнення відродити елементи козацького бароко – не як стилістичний прийом, а як спосіб утвердження національної ідеї через красу і гармонію.

Таким чином, феномен козацького бароко полягає у його здатності поєднувати духовність і героїзм, красу і віру, традицію і творчість. Це мистецтво, яке промовляє до серця кожного українця, бо в ньому закарбована історія народу, його біль і його велич.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вечерський В. В. Бароко українське, козацьке і мазепинське: термінологічні дефініції та сутність явища. Сіверщина в історії України. Київ. 2021. 5 с. URL: <https://ucs.knu.ua/article/download/3032/2891/12516>.
2. Погрібна Д. Козацьке бароко як державницький історико-культурний стиль: формування та динаміка розвитку. Українські культурологічні студії. Київ. 2024. 4 с. URL: <https://ucs.knu.ua/article/download/3032/2891/12516>.
3. Коломієць А. В. Чинники формування світогляду будівничих доби бароко. Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. К.: НАУ. 2021. С.55–62. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/Design/article/view/15393/22396>.
4. Кудря І. Культура доби бароко: структурно-функціональний аналіз. Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич. 2020. 5 с. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/27_2020/part_6/2.pdf.
5. Бровченко А. І. Українське необароко в архітектонічних видах творчості як один із національних самоіндикаторів. Альманах «АРТ-платФОРМА». Київ. 2023. С.208–227. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47154/1/I_Bratus_artplatform_1_7_2023_FOMD.pdf

БАЛІНСЬКИЙ АРТЕМ

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність F2 «Інженерія програмного забезпечення», Інститут комп'ютерних систем,
Науковий керівник: **ФЕДОРОВА АЛЛА**, кандидатка історичних наук,
доцентка кафедри філософії, історії та політології,
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна

РОЛЬ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ У ПРОГОЛОШЕННІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1989–1991 рр.)

Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. стало кульмінацією багатовікової боротьби українського народу за власну державність та логічним завершенням складних суспільно-політичних процесів кінця 1980-х років. Період «перебудови» та «гласності», ініційований радянським керівництвом на чолі з Михайлом Горбачовим, послабив ідеологічний контроль Комуністичної партії та створив умови для виникнення

Наукове видання

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.